

Kyrkomötet
Kyrkostyrelsens skrivelse 2024:6

Tematiskt kyrkomöte 2024 – Kyrkan i det offentliga rummet

Kyrkostyrelsen överlämnar denna skrivelse till kyrkomötet.

Uppsala den 13 juni 2024

Martin Modéus

Helén Ottosson Lovén

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Denna skrivelse behandlar temat för årets tematiska kyrkomöte – Kyrkan i det offentliga rummet. Till grund för det tematiska kyrkomötet ligger Lutherska världsförbundets skrift *Kyrkan i det offentliga rummet*. Med utgångspunkt i Lutherska världsförbundets dokument riktas fokus i denna skrivelse mot förutsättningar, skäl och former för kyrkans samhällsengagemang.

Kyrkostyrelsen föreslår, utifrån den omvärldsbeskrivning och de teologiska resonemang som förs fram i skrivelsen, att kyrkomötet bekräftar Svenska kyrkans uppdrag att bidra till att skapa och upprätthålla ett offentligt rum som präglas av rättvisa och inkludering. Ett sådant engagemang präglas av att en analys av samhällsutmaningar görs tillsammans med andra aktörer, att tillitsfulla relationer främjas, orättvisor utmanas, tecken av hopp identifieras och livsvillkor förbättras för och tillsammans med människor som lever i utsatthet. Ytterst är syftet att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas.

Innehåll

1 Förslag till kyrkomötesbeslut.....	3
2 Kyrkan i det offentliga rummet tema för årets kyrkomöte	3
3 En rättvis plats för alla? Det offentliga rummet och Svenska kyrkan.....	4
3.1 Vad är det offentliga rummet?	4
3.2 Det offentliga rummet globalt och i Sverige idag.....	5
3.3 Svenska kyrkans roll i det offentliga rummet genom tiderna	7
4 För världens skull – teologiska motiv för Svenska kyrkans närvaro i det offentliga rummet.....	9
4.1 Skapelsen – Guds goda verk	9
4.2 Människor – rättfärdiggjorda av nåd och befriade till medmännisklighet	10
4.3 Dopets kallelse – att vara kyrka med andra	11
4.4 Guds två regementen – lag och evangeliets plats i världen.....	12
4.5 Lutherska kyrkans deltagande i det offentliga rummet idag	13
4.6 En evangelisk-luthersk folkkyrka i det offentliga rummet.....	14
5 Svenska kyrkans närvaro i och bidrag till det offentliga rummet – kännetecknen och principer	15
5.1 Kännetecknen på ett lutherskt engagemang i det offentliga rummet.....	15
5.2 Vägledande principer för kyrkans engagemang i det offentliga rummet.....	18
6 Konsekvenser för Svenska kyrkans liv	22
Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll.....	24

1 Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar, utifrån den omvärldsbeskrivning och de teologiska resonemang som förts fram i skrivelsen, att uttala följande:

1. Svenska kyrkans engagemang i det offentliga rummet utgör en väsentlig del av kyrkans sändning till världen (mission) för skapelsens helande.
2. Svenska kyrkan har ett ansvar att verka för ett öppet, inkluderande och rättvist offentligt rum för alla och bidra till det demokratiska samhällets upprätthållande och utveckling.
3. Svenska kyrkan konstaterar att trossamfund och civilsamhällesorganisationer spelar en nyckelroll för ett öppet och rättvist samhälle.
4. Svenska kyrkans rum ska präglas av rättvisa, inkludering och öppenhet. Detta innefattar både utrymme för öppna och respektfulla samtal, men också fysiska rum som ger trygghet och skydd.
5. Svenska kyrkan bidrar till det offentliga rummet genom att sätta fokus på alla människors lika värde och värdighet, rättvisa och delaktighet. De demokratiska fri- och rättigheterna är centrala utgångspunkter i strävan efter fred och rättvisa.
6. Svenska kyrkans deltagande i det offentliga rummet ska präglas av mod och klarsynhet, tålmod och uthållighet, samt solidaritet och egenmakt. Det ska bland annat innefatta:
 - a) analys av samhällsutmaningar utifrån ett delaktighetsperspektiv
 - b) främjande av tillitsfulla relationer
 - c) utmanande av orättvisor
 - d) upptäckande av hoppets tecken
 - e) förbättrade livsvillkor för och tillsammans med människor i utsatthet.

2 Kyrkan i det offentliga rummet tema för årets kyrkomöte

I enlighet med det förslag som kyrkomötets presidium lämnade i sin skrivelse PSkr 2022:1 beslutade kyrkomötet vid sitt sammanträde i november 2022 att temat för det tematiska kyrkomötessammanträdet 2024 ska vara *Kyrkan i det offentliga rummet*. Till grund för det tematiska kyrkomötet ligger Lutherska världsförbundets studieprocess kring och skrift kallad *Kyrkan i det offentliga rummet* som publicerades 2016. Med utgångspunkt i Lutherska världsförbundets dokument, och i kyrkoordningen, riktas fokus i denna skrivelse mot förutsättningar, skäl och former för kyrkans samhälls-engagemang.

Svenska kyrkan är ett evangelisk-lutherskt trossamfund och en öppen demokratisk folkkyrka. Svenska kyrkan är del av civilsamhället och den världsvida kyrkan. Det teologiska samtalet i Svenska kyrkan formas av det samhälle som vi lever i, den teologiska grund vi står på och i dialogen med de globala konfessionella och ekumeniska nätverk som Svenska kyrkan är en del av: Lutherska världsförbundet, Kyrkornas världsråd, ACT-alliansen och Europeiska kyrkokonferensen.

Behandlingen av temat *Kyrkan i det offentliga rummet* sker i en tid med stora utmaningar både i Sverige, i Europa och globalt. De orsakas av klimatnödläget, krig och tilltagande konflikter samt av ett nytt ifrågasättande av demokratiska värden och ett växande antal autokratiska regimer i världen.

Kyrkor och andra trosgemenskaper är en del av det offentliga rummet. Trons offentliga dimension uttrycks bland annat i arbetet för inkluderande och rättvisa

samhällen. Tillsammans med andra aktörer och organisationer verkar kyrkorna för ett öppet offentligt rum där alla kan vara delaktiga och delta på ett jämlikt sätt.

Skrivelsen består av fyra tematiska kapitel:

- ◆ Det offentliga rummet och Svenska kyrkan
- ◆ Teologiska motiv för Svenska kyrkans närvaro i det offentliga rummet
- ◆ Svenska kyrkans närvaro i och bidrag till det offentliga rummet (kännetecken och principer)
- ◆ Konsekvenser för Svenska kyrkans liv

3 En rättvis plats för alla? Det offentliga rummet och Svenska kyrkan

Detta inledande kapitel sätter in Lutherska världsförbundets skrivelse om kyrkan i det offentliga rummet i ett bredare perspektiv och belyser särskilt tre perspektiv som bakgrund för följande kapitel och diskussioner:

- ◆ Hur begreppet det offentliga rummet kan förstås, både som en normativ idé (ideal) och som en konkret verklighet
- ◆ Hur det offentliga rummet ser ut i dag, globalt och i Sverige
- ◆ Svenska kyrkans roll i det offentliga rummet genom tiderna.

Kapitlet rör sig från ett mer teoretiskt resonemang om det offentliga rummet, till att beskriva det offentliga rummets utmaningar i dag, för att slutligen landa i en beskrivning av Svenska kyrkans engagemang i det offentliga rummet genom tiderna. Kyrkans engagemang i det offentliga rummet sätts in i sin omgivande kontext, en kontext som idag präglas av många utmaningar. Det är i detta sammanhang som Svenska kyrkans engagemang kan bidra till en mer hoppfull samvaro och gemenskap i det offentliga rummet.

3.1 Vad är det offentliga rummet?

Det offentliga rummet är en central del av det demokratiska samhället. Med begreppet avses de arenor där människor möts och kan komma samman för att diskutera gemensamma angelägenheter, dela information och bryta åsikter mot varandra. Det är på samma gång en normativ idé, det vill säga en föreställning om vad som bör vara, och en konkret verklighet. Det innefattar inte enbart fysiska platser utan även andra miljöer där människor och åsikter möts.

Det offentliga rummet relaterar till för demokratin viktiga områden som bildning, medielandskap och kultur. Det är en plats där människor kan delta i ett fritt och öppet samtal om samhällets utformning och styrning, hålla makthavare ansvariga och formulera och diskutera frågor om samhällets framtid. Fri och oberoende media är oundgänglig för det offentliga rummet, liksom utbildning och folkbildning. Människor behöver både ha tillgång till information och en förmåga att förhålla sig till denna för att kunna skapa sig en uppfattning i olika samhällsfrågor. Åsiktsutbytet i det offentliga rummet bygger alltså på en vision om ett respektfullt samtal där välinformerade människor gemensamt tar ställning till olika alternativ.

Att grundläggande mänskliga fri- och rättigheter respekteras och upprätthålls är en förutsättning för det offentliga rummet. Det handlar om demokratiska rättigheter såsom yttrandefrihet, mötesfrihet, demonstrationsfrihet och informationsfrihet, men

även om rätt till utbildning och till en skälig levnadsstandard. I autokratier finns det inte öppna och inkluderande offentliga rum.

Det offentliga rummet styrs av ett delaktighetsideal, inte av konsument- eller marknadslogiken, och dess upprätthållande kräver resurser. Det offentliga rummet ägs och skapas gemensamt. Den bärande idén är föreställningen om ett rättvist och inkluderande samhälle. Detta sätter frågor om tillgänglighet, förtroende, tillhörighet och tillit i centrum och utmanar existerande privilegier och hierarkier.

Civilsamhället spelar en central roll i att upprätthålla ett aktivt, öppet och inkluderande offentligt rum i det demokratiska samhället, bland annat genom att skapa utrymme och plattformar där personer med olika bakgrund kan ta plats och göra sina röster hörda.

Ytterligare en viktig aspekt rör det offentliga rummets öppna och flytande karaktär. Det går exempelvis inte att dra några skarpa gränser gällande vilka frågor som ryms inom det offentliga rummet och vilka som hör till den privata sfären. Inte heller kan det globala tydligt skiljas från det lokala. Det finns ett ömsesidigt beroende och påverkan mellan globalt och lokalt och ytterst sett är vi alla underställda de gemensamma villkor som exempelvis klimatnödläget utgör.

3.2 Det offentliga rummet globalt och i Sverige idag

Samtalet om kyrkans roll i det offentliga rummet utspelar sig mot bakgrund av flera globala trender som påverkar möjligheterna att skapa ett inkluderande offentligt rum. Även EU och Sverige påverkas i allt högre grad av dessa trender. I det samtida komplexa världssystemet är det inte möjligt att dra skarpa gränser gällande globalt, regionalt och lokalt. De stora politiska frågorna och utmaningarna är gränsöverskridande.

En av de trender som tydligt påverkar det offentliga rummet är den demokratiska tillbakagången i världen. Enligt Varieties of Democracies Institute (V-dem) låg den så kallade demokratinivån som den genomsnittliga globala medborgaren åtnjöt 2023 på 1985 års nivåer. Den demokratiska tillbakagången är mest påtaglig i Syd- och Centralasien och östra Europa. Men även etablerade demokratier i nord rör sig mot lägre grader av demokrati. Det sker en utveckling mot mer autokratiska styrelseformer, där grundläggande medborgerliga rättigheter, jämställdhet, rättsstatens principer samt det demokratiska utrymmet för ett fritt och oberoende civilsamhälle försvagas. Inskränkandet av dessa rättigheter har en direkt effekt på det offentliga rummet då det begränsar vad som kan sägas och vilka som kan och får delta i samtalet.

Amnesty International, Civil Liberties Union for Europe, Institutet för mänskliga rättigheter och V-dem, varnar nu för att de mänskliga rättigheterna ifrågasätts även i Sverige och att det finns tendenser till en demokratisk tillbakagång. Enligt Amnestys och Institutet för mänskliga rättigheters årsrapporter finns det en risk att vissa förslag till åtgärder som lagts fram 2023 kan utgöra ett hot mot de demokratiska fri- och rättigheterna i Sverige. De pekar bland annat på att flera lagförslag, enskilt och tillsammans, utgör rättighetsinskränkningar för migranter inklusive flyktingar och asylsökande. Institutet för mänskliga rättigheter varnar för att både lagförslagen och de bristfällande utredningarna av lagförslagets konsekvenser för de mänskliga rättigheterna riskerar att utmana rättsstatens principer (Institutet för mänskliga rättigheter, Årsrapport 2023).

Yttrandefriheten är en avgörande komponent i en fungerande demokrati och innefattar bland annat fria och oberoende medier. Enligt V-dem är den dock kraftigt inskränkt. Reportrar utan gränser varnar i sin rapport *Hoten mot Public Service* för att

public service är under stark press på flera håll i Europa. Även i Sverige har tonen hårdnat och röster har höjts för ökad kontroll och styrning. Samtidigt som det fria samtalet hotas har yttrandefrihetens gränser diskuterats i Sverige i samband med koranbränningarna. Föreställningen om att yttrandefriheten är absolut och inte kan inskränkas har använts för att rikta hatiska yttranden mot religiösa grupper. Institutet för de mänskliga rättigheterna betonar att religionskritik måste få förekomma inom rimliga former, men inte hatiska yttranden mot religiösa grupper.

Flera rapporter pekar på att unga personer är mer och mer missnöjda med demokrati, har ett lågt förtroende för regeringen och röstar i allt mindre utsträckning. Dessa tendenser syns även i Sverige, där ett ökande antal unga säger sig ta helt eller delvis avstånd från påståendet att demokrati är det bästa systemet i alla lägen, från 8 procent 2021 till 13 procent 2023 (*Ungdomsbarometern 2024*). Många unga är dock tydligt engagerade i samhällsfrågor och är delaktiga i det offentliga rummet – de demonstrerar, diskuterar på internet och är aktiva utanför det som tidigare varit den traditionella politiska sfären (Freedom House, *Why are youth dissatisfied with democracy?*).

De mänskliga rättigheterna och de multilaterala samarbetena ifrågasätts och undergrävs alltmer i världen. Detta sker samtidigt som isolationismen, polariseringen, främlingsfientligheten och reaktionära värderingar ökar. Polarisering och hård ton präglar i tilltagande grad även det svenska debattklimatet, inte minst när det gäller frågor som rör migration och integration, religionsdialog, fred, klimat samt jämställdhet samt sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. De som aktivt deltar i det offentliga samtalet utsätts inte sällan för hat och trakasserier. Detta gäller framför allt utsatta och marginaliserade grupper i samhället, såsom flyktingar, kvinnor, hbtqia+ personer och samer. Detta beskrivs bland annat i MR-institutets årsrapport 2024.

Diskriminering och marginalisering hämmar människors lika rätt och möjligheter att delta i det offentliga rummet. I sin granskningsrapport av Sverige i oktober 2023 (A/HRC/55/47/Add.2) lyfter FN:s specialrapportör för religions- och övertygelsefrihet bland annat fram att politiska krafter polariserar och utnyttjar frågor om religions- och övertygelsefrihet. I rekommendationerna uppmanas Sverige att konfrontera diskriminerande anti-migrant och rasistisk retorik i politik och media, då denna skapar rädsla och utanförskap, och begränsar deltagande i det offentliga rummet. Vid besöket betonade specialrapportören också vikten av att skapa och upprätthålla tilliten mellan staten och olika grupper i samhället (Institutet för mänskliga rättigheter, *Flera utmaningar för religions- och trosfrihet i Sverige*).

Läget för civilsamhället är svårt världen över. Ett fritt och oberoende civilsamhälle är en del av mötesfriheten, men civilsamhällesorganisationer utsätts för censur, trakasserier och hot om våld. De som arbetar med klimatfrågor, urfolks rättigheter, yttrande- och mötesfrihet, kvinnors rättigheter samt straffrihet och tillgång till rättvisa är mest utsatta (Frontline Defenders *Global Analysis 2022*). Enligt CIVICUS, som är ett internationellt nätverk av civilsamhällesorganisationer, är läget det sämsta sen deras mätningar startade 2018. 118 länder har allvarliga inskränkningar av det demokratiska utrymmet. Endast 2,1 procent av världens befolkning lever i länder med ett öppet demokratiskt utrymme där civilsamhället och människorättsförsvarare kan agera fritt (CIVICUS, *State of Civil Society Report 2024*).

Civilsamhället är avgörande i Sverige för att upprätthålla det offentliga rummet som en levande mötesplats. Det statliga stödet till det ifrågasätts nu alltmer, bland annat till fredsorganisationer, etniska organisationer samt studieförbund och trossamfund. Bidrag ses över, skärs ned och dras i vissa fall in helt. Det pågår också en process för att ta fram enhetliga demokrativillkor för bidrag till civilsamhälle och trossamfund. Civilsamhället har genom hela processen påpekat att kriterierna måste vara utformade på ett rättvist, transparent och rättssäkert sätt. Regeringen gör även en

översyn av civilsamhällets roll i det internationella utvecklingssamarbetet. Detta riskerar att påverka civilsamhällets möjlighet att organisera sig, verka fritt och självständigt i egen rätt och utkräva ansvar från makthavare. I den ovan nämnda rapporten av FN:s specialrapportör för religions- och övertygelsefrihet betonas vikten av att säkerställa att statens finansiella stöd till trossamfund inte politiseras eller snedvrids på grund av diskriminerande antaganden om olika grupper.

Det offentliga samtalet pågår i allt större utsträckning på digitala arenor. Digitaliseringen har på många sätt öppnat nya rum och ökat tillgängligheten för människors, inklusive utsatta gruppers, möjlighet att delta i det offentliga rummet. Samtidigt finns det stora utmaningar med digitaliseringen och att samtalen flyttar ut på sociala medier, då de digitala arenorna även blivit en öppen plats för hat, hot, trakasserier och könsrelaterat våld. Detta kan leda till en tystnadsspiral som begränsar människors möjlighet att vara en del av det offentliga rummet. Lutherska världsförbundets tidigare generalsekreterare Martin Junge har beskrivit hur hat förstör det offentliga rummet och får den ”gemensamma moraliska kompassen att svaja” för att så småningom leda till demokratins sönderfall (Sydsvenskan kultur, 210415).

Digitaliseringen av det offentliga rummet medför också en stor risk för informationspåverkan, då sociala medier spelar en allt större roll för nyhetsinhämtningen. Desinformationskampanjer och dataprogram som utför automatiska uppgifter (botar) som exempelvis genererar kommentarer på sociala medier, riskerar att snedvrیدا och förvränga information, och på så sätt påverka det offentliga samtalet. De digitala plattformarna skapar också genom sitt funktionssätt en ökad risk för filterbubblor och ekokammare där människor endast möter andra personer med samma åsikter i stället för att fungera som en gemensam arena där vi kan mötas och diskutera samhällsutvecklingen. Det finns även en oroväckande trend att stater använder digitaliseringen för att blockera en viss typ av information, censurera åsikter och spionera på journalister och sina egna medborgare. Bland annat har flera av EU:s medlemsstater utnyttjat spionprogrammet Pegasus för att övervaka journalister (Institutet för mänskliga rättigheter, Årsrapport 2024). Utvecklingen av artificiell intelligens (AI) innefattar en enorm potential, men också risker för demokratin. AI kan exempelvis utgöra ett potent verktyg genom att bistå medborgarna med information som ger bättre beslutsunderlag. Men AI kan också användas i destruktiva syften för att sprida desinformation och genomföra sofistikerade cyberattacker som leder till polarisering av det offentliga rummet, undergräver tillit och utgör ett hot mot demokratin (se Generalsekreterarens omvärldsrapport 2023).

3.3 Svenska kyrkans roll i det offentliga rummet genom tiderna

Kyrkor och andra trosgemenskaper är en del av det offentliga rummet. Trons offentliga dimension uttrycks bland annat i arbetet för inkluderande och rättvisa samhällen. Tillsammans med andra verkar kyrkorna för ett samhälle där alla kan vara delaktiga och delta på ett jämlikt sätt. Genom möten, samtal och handling gestaltar vi tillsammans det offentliga rummets öppenhet och gemenskap. Kyrkor innefattar också fysiska offentliga rum såsom den synliga kyrkobyggnaden, församlingshemmen, kyrkogårdar och begravningsplatser. Dessa är platser där gudstjänster gestaltas offentligt, där kyrkliga ritualer utformas och kyrkklockorna ringer. Därutöver är kyrkobyggnaden en miljö som ger plats för stillhet, bön och samtal samt kan vara en fristad, det vill säga ett skyddat rum, för människor i en utsatt situation.

Svenska kyrkan har under århundraden varit en integrerad del i det svenska samhället. Socknen som organisationsform hanterade både kyrkliga och samhällliga angelägenheter och innebar ett helhetsperspektiv på det gemensamma livet. Sedan år 2000 är Svenska kyrkan formellt skild från staten och samverkar med andra aktörer i civilsamhället med verksamheter som berör många områden i människors liv. Samtidigt har Svenska kyrkan genom begravningsverksamheten och arbetet med kulturarvet fortfarande myndighetsuppdrag och därmed en särskild relation till det offentliga (lagen [1998:1591] om Svenska kyrkan). Trossamfundet Svenska kyrkan har tillstånd av Kammarkollegiet att förrätta vigsel enligt lagen (1993:305) om rätt att förrätta vigsel inom trossamfund. Det innebär att präster i Svenska kyrkan är behöriga att vara vigselförrättare (4 kap., 3 § äktenskapsbalken [1987:230]).

Vid mitten av 1800-talet växte missionsrörelsen fram i Sverige. Den påverkade Svenska kyrkans samhällsengagemang, som kom att få en alltmer gränsöverskridande karaktär. Stockholmskonferensen 1925 utgjorde en utgångspunkt för det ekumeniska engagemanget som kommit att prägla Svenska kyrkans arbete för fred, rättvisa och senare även för skapelsens integritet. Kyrkornas världsråds generalförsamling i Uppsala 1968 och dess fokus på rättvisa och perspektiv från globala syd har lämnat avtryck i Svenska kyrkans självförståelse. En viktig insikt från 1900-talets ekumeniska samarbete är att Svenska kyrkan är en del av den världsvida kyrkan, och att samhällsengagemanget hör ihop med det interkonfessionella och interreligiösa arbetet. Detta ligger också till grund för Svenska kyrkans engagemang i det offentliga rummet, inte enbart i Sverige utan också tillsammans med andra kyrkor och civilsammanslutningar över hela världen. Idag berikar och inspirerar ekumeniska och interreligiösa samarbeten, bland annat genom Lutherska världsförbundet, Europeiska kyrkokonferensen, ACT-alliansen och Kyrkornas världsråd, och Sveriges kristna råd, även Svenska kyrkans engagemang i det offentliga rummet i Sverige. De är därav livsnödvändiga för en levande luthersk kyrka i vår kontext.

Svenska kyrkans påverkansarbete bedrivs idag på lokal, nationell, regional och internationell nivå. Svenska kyrkans ställningstaganden i det offentliga rummet har relaterar till den verklighet som ideella och anställda medarbetare möter i verksamheten, och utgår från den utsatta människans perspektiv. Det handlar exempelvis om att lyfta frågor om ekonomisk utsatthet, främlingsfientlighet, ensamhet och jämställdhet. Detta viktiga arbete uppbärs av olika funktioner och organ inom Svenska kyrkan men enligt kyrkoordningen har den nationella nivån en särskild uppgift att ”vara kyrkans röst utåt såväl i det svenska samhället som internationellt.” (Fjärde avdelningen: Den nationella nivån). Detta kommer bland annat i uttryck i remissvar, debattartiklar och dialog med politiker och beslutsfattare.

Församlingarna är viktiga aktörer i det lokala offentliga rummet. Varje år skickar kyrkokansliet ut enkätundersökningar riktade till anställda och förtroendevalda inom Svenska kyrkan och till medborgare, de så kallade interna och externa kyrkbussarna. I svaren på den interna enkäten uppger nästan hälften av de tillfrågade kyrkoherdarna att de ägnat sig åt påverkansarbete under det senaste året. Det har framför allt handlat om social utsatthet, barn och unga, migration, och andra diakonala frågor. Men även klimat, freds-, demokrati- och yttrandefrihet samt hbtq-frågor är vanligt förekommande områden. Formerna varierar, men direktkontakt med myndigheter och politiker på lokal nivå sticker ut. Flera församlingar anger även att de författat debattartiklar och medverkat i inslag i media. Engagemanget sker ofta i samverkan med andra parter.

Enligt svaren på den externa enkätundersökningen åtnjuter Svenska kyrkan ett stort förtroende hos allmänheten, särskilt gällande det diakonala och sociala arbete som utförs i församlingarna. Svenska kyrkan uppfattas som en öppen aktör som finns

tillgänglig när människor behöver kyrkan. En klar majoritet anser att Svenska kyrkan fyller en viktig funktion i samhället. Mötet med enskilda personer och grupper vid kris lyfts särskilt fram, men kyrkans samhällsrelevans uppfattas som bredare än så. En klar majoritet av de tillfrågade är positivt inställda till att Svenska kyrkan deltar i samhällsdebatten. Kyrkan bör, enligt de svarande, identifiera och påtala problem, och i detta särskilt utgå från utsatta människors perspektiv.

Kulturarvet omfattar både det materiella (fysiska platser, lokaler, artefakter och ting) och det immateriella (musik, riter mm). Det öppna rum som kulturella uttryck skapar är betydelsefullt och Svenska kyrkan är en av landets största kulturarrangörer, inte bara av musik- och körevenemang utan också av möten om litteratur, film och konst. Att ta del av kultur och att själv skapa kultur är på det viset också en fråga om demokrati (Plattform kultur Svenska kyrkan).

4 För världens skull – teologiska motiv för Svenska kyrkans närvaro i det offentliga rummet

Luthersk teologi och tradition är grunden för Svenska kyrkans självförståelse och för förståelsen av kyrkans roll i det offentliga rummet. Vår lutherska identitet uttrycks i kyrkans trosbekännelser, i skrifter från kyrkans historia, i gudstjänstböcker och andra nutida dokument som kyrkan har bejakat (kyrkoordningen, inledningen till första avdelningen). Kyrkoordningen understryker också att trons innebörd behöver klargöras i varje tid. Det sker i förkunnelse, gudstjänst, undervisning och i samtal med andra kyrkor och samfund.

Luthersk tradition betonar att varje kristen har ett ansvar för att uttolka tron. Det fångas i tanken om det allmänna prästadömet. Brottningen med samtidens frågor utifrån tron är alltså en central del av kyrkans och varje kristen människas uppgift. Luthersk teologi rymmer flera motiv som kan vara användbara för resonemanget kring kyrkans roll och uppgift i det offentliga rummet. Här lyfts några som haft stor betydelse i luthersk teologi. De handlar om förhållandet mellan skapare och skapelse, mellan Gud och människa samt om människo-, samhälls- och kyrkosyn. I detta kapitel tematiseras och diskuteras dessa drag i luthersk teologi under följande rubriker:

- ◆ Skapelsen – Guds goda verk
- ◆ Människor – Rättfärdiggjorda av nåd och befriade till medmännisklighet
- ◆ Dopets kallelse – att vara kyrka med andra
- ◆ Guds två regementen – lag och evangeliets plats i världen
- ◆ Lutherska kyrkors deltagande i det offentliga rummet idag
- ◆ En evangelisk-luthersk folkkyrka i det offentliga rummet

Luthersk teologi utmärks av en positiv men realistisk syn på världen och människan. Skapelsen är storslagen men i världen finns också lidande och ondska. Som kristna är vi kallade att tillsammans med andra tjäna vår nästa mitt i livet och där behoven finns.

4.1 Skapelsen – Guds goda verk

Tron att Gud har skapat och håller världen vid liv är grundläggande i kristen tro, skapelsen är Guds goda verk. Gud verkar i hela tillvaron och visar omsorg om hela sin skapelse. Människan är en del av den och våra liv levs i relation till Gud, andra människor, djur och naturen. Skapelsen pågår ständigt och vi har i uppdrag att värna den.

Denna värdering av skapelsen förenas i en luthersk livstolkning med insikten om att människans och världens liv är ofullkomliga. Även destruktivitet och ondska är en realitet i världen och i människors liv. Kristen teologi beskriver detta som syndens närvaro i tillvaron. Det är alltså en realistisk hållning gällande människans och världens villkor som kommer till uttryck. Att säga att Guds skapelse är god är ytterst ett sätt att ge uttryck för övertygelsen om att Gud älskar och vill sin skapelses välgång och aldrig överger den.

På skapelsens plan hör alla människor samman genom delade livsvillkor. Allt liv är sammanvävt. I relationer mellan människor betyder detta att det finns en grund för förståelse och samverkan över kulturella, nationella och religiösa gränser. I skapelseberättelserna i Första Mosebok beskrivs människan som Guds avbild, men också hur Gud skapat människor för att leva i relation med Gud, varandra och övriga skapelsen. I tron på att Gud skapat världen finns grunden för vårt lika människovärde, ett värde och en värdighet som inte innebär överhöghet utan ett ansvar och en inbjudan att delta i skapelsens ständiga förnyelse.

Sammantaget ger tron på att Gud har skapat och upprätthåller tillvaron en grund för kristna att tillsammans med alla människor av god vilja ta ansvar för att värna och utveckla livet. Det innebär att det delade livet, i vardagliga sammanhang och i de stora perspektiven, är en självklar arena för gestaltandet av kristen tro. Det betyder också att vi kan samverka med andra människor för skapelsens helande och integritet.

4.2 Människor – rättfärdiggjorda av nåd och befriade till medmänsklighet

Människan lever i relationer – till sig själv, sina medmänniskor, övriga skapelsen och till Gud. Dessa relationer är nödvändiga för vårt liv. Men på olika sätt utmanas eller bryts relationerna. Människan är förmögen till goda handlingar, men också till obegripligt onda. Att leva innebär ofrånkomligen att vara indragen i mer eller mindre nedbrytande sammanhang, men kristen tro hyser ett hopp om att Gud inte lämnar oss ensamma i det svåra utan ständigt erbjuder möjligheter att börja om på nytt.

Kristen teologi har olika sätt att tala om hur livet kan upprättas eller återskapas: förlåtelse, försoning, rättfärdiggörelse. Luthersk tradition talar om rättfärdiggörelse. Den grundläggande tanken är att människan inte själv kan förtjäna Guds förlåtelse. Genom sin död och uppståndelse har Kristus för alltid öppnat vägen till ett liv i förlåtelse och kärlek. Korset, långfredagen, Guds lidande får hos Luther en ny betydelse. Tron är en gåva från Gud som innebär möjlighet till försoning och upprättelse inför Gud och i livet i stort. Luthers ord för denna förvandling av livets villkor och möjligheter är rättfärdiggörelse av nåd, tro och genom Kristus allena. Det mänskliga livet präglas av ofullkomlighet men Guds erbjudande om oändlig nåd möter oss ständigt. Människan är därför både rättfärdig och syndare, *simul iustus et peccator*, förlåten och ofullkomlig på samma gång och Gud finns med i det ofullkomliga och trasiga.

Att människan är rättfärdiggjord innebär att hon är befriad i bemärkelsen fri från det som bryter ned och förminskar livet. Det ger också frihet till att med glädje och mod engagera sig för medmänniskorna och att möta sin nästa i det hen står i. Människan är fri genom att vara älskad av Gud. Detta ger frihet att tjäna andra med kärlek.

Denna insikt ger Luther uttryck för när han i skriften *Om en kristen människas frihet* (1520) beskriver frihetens dubbelhet: En kristen människa är den friaste herre

över allting och ingen underdånig. En kristen människa är den tjänstvilligaste tjänare under allting och alla underdånig.

Människan kan inte befria sig själv. Det kan bara Gud. Men när hon frigörs från det som trycker och begränsar kan energin och kreativiteten riktas utåt. Och här är hon fri att handla på bästa sätt; enligt känsla, förstånd och medmänniskans behov. Luther beskriver det som att inför Gud, *coram Deo*, kan människan bara ta emot av det Gud ger, nåd, kärlek och upprättelse. Inför Gud behöver människan inte prestera utan kan lita till Guds nåd. I relationerna till den värld som omger henne gäller inte samma villkor. Där finns tillkortakommande, främlingskap och lidande. Inför världen och medmänniskorna, *coram mundo/coram hominibus*, krävs aktiva ansträngningar.

Dessa förhållanden speglas också av den höga ställning det vanliga livet ges i den lutherska traditionen. Vardagslivet med arbete, gemenskap, familj, kropp, sexualitet ses som en gåva och något att förvalta. Det är i vardagen människor kan tjäna varandra. Det sker inte bara i direkta möten utan även i de gemensamma arenorna såsom arbetslivet, föreningar och samhällets institutioner.

4.3 Dopets kallelse – att vara kyrka med andra

I den Augsburgska bekännelsens sjunde artikel beskrivs att kyrkan är de heligas samfund där evangelium rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas. Kyrkans uppgift är att visa Guds ovillkorliga nåd genom Ordets förkunnande och sakramentens utdelande. I gudstjänsten delas det befriande ordet genom förkunnelsen och sakramenten. Budskapet om Guds kärleksfulla nåd, om förlåtelse och befrielse från det som bryter ner livet, behöver förkunnas in i varje tid och på sätt som knyter an till samtidens erfarenheter.

Organisatoriskt framträder Svenska kyrkan lokalt som församlingar. I kyrkoordningen beskrivs deras grundläggande uppgift: att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission (kyrkoordningen, andra avdelningen, 2 kap. 1 §). Detta sker med syftet att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas. Kyrkoordningen förtydligar att allt annat som församlingen utför är stöd för och en konsekvens av detta.

Kyrkoordningen förtydligar också att ansvaret för att församlingens och kyrkans uppgift blir utförd tillkommer hela församlingen. Genom dopet ges alla i församlingen ett uppdrag och en kallelse. Alla döpta har uppdraget att både i det vardagliga livet och i gudstjänsten dela evangeliet med andra i ord och handling. Därför behövs alla döptas engagemang. Dopet skapar tillhörighet till kyrkan. Minst lika viktigt är uppdraget som utgår från dopet och som, liksom i den tidiga kyrkan, symboliseras genom att den nydöpta får ett ljus med påminnelsen om kallelsen att vara världens ljus (Matt 5:14-16). Dopet utmanar alltså till att leva ett ansvarsfullt liv med rättfärdiggörelsen som grund mitt i vardagen, mitt i världen. I dogmstjänsten säger prästen efter korstecknandet ”Jesus Kristus den korsfäste och uppståndne kallar dig att vara hans lärjunge”. Dopkallelsen till Guds rike är också en kallelse till efterföljelse, till att svara på medmänniskans behov och att stå på de svagas sida. Alla människor är beroende av den omsorg som kommer till oss från andra, det är också grunden för samhällsgemenskapen. Kristen tro förtydligar att denna ytterst har sin grund i Guds godhet och omsorg om sin skapelse. I dopet mottar var och en kallelsen att ställa sig i Guds godhets tjänst.

Detta präglar kyrkans uppdrag i det offentliga rummet. Kyrkan har en given plats i det offentliga rummet bland annat genom att de döpta lever ett vardagligt liv i

samhället med andra. Samhälls- och politiskt engagemang som medborgare är en del i detta. Kyrkan är således inget självändamål. Den behöver som en gemenskap av lärjungar bidra till livet i samhället, inte härskande utan tjänande som en ”kyrka med andra” (Bonhoeffer/Sundermeier, *Den Fremden verstehen: eine praktische Hermeneutik*).

4.4 Guds två regementen – lag och evangeliets plats i världen

Ett viktigt och omdiskuterat motiv för kyrkans samhällsengagemang utgörs i den lutherska teologin av den så kallade tvåregementsläran, som i sin tur hänger nära samman med förståelsen av förhållandet mellan lag och evangelium.

I luthersk tradition har idén om de två regementena, det andliga och det världsliga, haft stort inflytande på synen på kyrkans roll i samhället. Idén om att Gud relaterar till och visar omsorg om sin skapelse genom två regementen uttrycks redan hos Luther men tanken om att den utgör en ”lära” är en mer sentida utveckling. I det andliga regementet upprätthåller Gud tillvaron genom evangelium, genom att visa och erbjuda sin nåd och förlåtelse. I det världsliga regementet upprätthåller Gud livet och det goda i skapelsen genom lagen, i dess första eller borgerliga bruk. Detta sker både genom att lagen ger mönster för goda och rättvisa relationer, och genom att den förhindrar oordning och att destruktivitet ges fritt spelrum. Samhällets maktthavare har en skyldighet att upprätthålla lagen i dess första bruk. I föreställningen om de två regementena ligger således en både positiv och realistisk bedömning av världen.

För förståelsen av tvåregementsläran är Luthers tolkning av lag och evangelium avgörande. Han beskriver lagen på flera sätt. Lagens första, borgerliga, bruk handlar om att den ger vägledning i vad som bör gälla i alla relationer för att dessa ska präglas av rättvisa och rättfärdighet och lagen är därmed ett uttryck för Guds vilja. Alla människor har genom sitt förnuft möjlighet att komma till insikt om lagens krav som gäller för hela skapelsen. Lagen kan därför ses som en sammanhållande kraft som ger riktmärken för det gemensamma livet. Med formuleringen lagens andra eller teologiska bruk syftar Luther på människans oförmåga att leva upp till lagen och hur den driver henne till förtvivlan. Med insikten om sina tillkortakommanden möter människan evangeliet om Guds nåd. Det är Guds befriande ord om nåd som möter människan redan innan hon insett behovet av Guds förlåtelse.

För kyrkan innebär åtskillnaden mellan lag och evangelium att kyrkan inte får ställa upp hinder för frälsningen genom att avkräva människor vissa handlingar eller praktiker. Kyrkans uppgift är att förkunna evangelium, som befriar till kärleksfull tjänst för nästan och för skapelsen. Detta kan sammanfattas som att evangelium bildar förutsättningen för de kristnas tjänst för nästan och för världen genom det befriande ordet men att lagen kan utgöra en ram och drivkraft för engagemanget i och för det gemensamma goda.

Föreställningen om de två regementena betyder inte en distinktion mellan kyrka och värld utan kyrkan finns i båda regementena. Däremot innebär den för kyrkans del att evangelium inte får spridas med tvång. Under reformationen formulerades en princip som fastslår att evangeliet får förmedlas endast genom Guds ord och aldrig med mänsklig makt. En annan viktig princip som växte fram under reformationen var att skilja världslig makt från kyrkliga ämbeten. Det ger kyrkan friheten att påpeka för den politiska makten när den misslyckas med att följa lagen och möjliggör således för kyrkan idag att till exempel skydda människovärdet och skapelsens integritet. I dessa fall har kyrkan ett uppdrag att förkunna lagen också för det världsliga regementet.

Tvåregementsläran, och den hierarkiska samhällssyn som den har vuxit fram i, behöver också belysas kritiskt. I luthersk tradition finns, som ovan nämnts, både en betoning av skapelsen som ett pågående verk och en insikt om tillvarons ofullkomlighet. Att lyfta fram skapelsen som Guds goda verk får därför inte förväxlas med ett okritiskt accepterande av rådande politiska ordningar såsom på ett direkt sätt givna av Gud. Det skedde i Nazityskland när föreställningen om i skapelsen givna ordningar återopades av lutherska teologer som var okritiskt inställda till nazismen. De menade att det politiska styret utgjorde en av Gud given ordning som det inte var kyrkans uppdrag att kritisera. De så kallade Deutsche Christen förespråkade att kyrkan skulle "germaniseras" och anbefalldes både närhet och följsamhet till den nazistiska regimen. I opposition mot denna rörelse bildades Bekännelsekyrkan. Den förklarade genom Barmendeklarationen på biblisk grund att kyrkan har att följa Kristus (Königsherrschaft Christi) och betonade kyrkans distans till den politiska makten. Detta innefattade också en kritik av tvåregementsläran. "Kyrkokampen" har lämnat bestående intryck och har tvingat de lutherska kyrkorna i Tyskland att aktivt göra upp med sin tolkning av tvåregementsläran och sin förståelse av kyrkans samhällsroll. I sin skuldförklaring bekände bland annat dessa kyrkors ledare att de anklagar sig själva för att de "inte hade bekänt modigare, inte hade bett mer trogna, inte trott gladare och inte älskat mer brinnande." (Stuttgarter Schulderklärung 18–19 oktober 1945)

4.5 Lutherska kyrkors deltagande i det offentliga rummet idag

Lutherska världsförbundets dokument om kyrkan i det offentliga rummet är också en bearbetning och nytolkning av tvåregementsläran mot bakgrund av lutherska kyrkors misslyckande under historiskt kritiska tider. Här resonerar lutherska kyrkor över hela världen tillsammans kring hur idén om att Gud relaterar till världen på olika sätt i olika samhällens samtida utmaningar kan ge resurser för lutherska kyrkors deltagande i det offentliga rummet. I den svenska och många västerländska kontexter är ett viktigt avstamp att samhällen idag i hög utsträckning är präglade av demokratins etablerande och samhällelig pluralism. Kyrkans formella relation till den politiska makten har i den svenska kontexten också förändrats.

Idag bidrar tvåregementsläran med att belysa både syftet med och den rätta balansen i kyrkans deltagande i det offentliga rummet. När kyrkan deltar i samhällsdebatten bör det ske med full respekt för demokratins spelregler. Det handlar om att med trovärdiga argument och tillsammans med andra påverka samhällsutvecklingen i riktning mot ökad respekt för människors och övriga skapelsens värde och rätt. Detta kan med det traditionella språkbruket uttryckas som att kyrkan har en kallelse att påminna staten om att även den behöver respektera lagen, det vill säga värna rätten, skapelsens integritet och människors värde och värdighet.

En viktig del av kyrkans uppdrag i det offentliga rummet är dessutom att verka för demokratins upprätthållande och utveckling i form av att hålla de arenor öppna som hjälper människor att gemensamt ta ansvar för samhället. Kyrkan har också ett viktigt uppdrag i relation till mänskliga rättigheter. Tanken om att människor har vissa grundläggande fri- och rättigheter genomsyrar idag vårt samhälle och återspeglas i hur vi utformar våra institutioner. De har blivit en viktig del av det språk som människor använder för att påtala både missförhållanden och orättvisor. Kyrkorna har stått bakom den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna sedan den antogs 1948 och är fortsatt viktiga förkämpar för alla människors lika värde och rättigheter. När kyrkorna kritiserar maktutövning och politik som förringar människors värde och

som gör dem ofria fungerar människorättsspråket som en slags gemensam grund för bedömning som även människor som inte delar kristen tro kan ta ställning till.

Kyrkans förkunnelse kan dock aldrig stanna vid att förkunna lag. Kyrkans samhällsengagemang måste också rymma evangelium, alltså inte bara formulera vad Gud kräver, utan också uttrycka vad Gud vill ge. Att förkunna evangelium är kyrkans uppdrag, också i samhällsdebatten, människor frigörs då till tjänst. Förlåtelsen, nåden och barmhärtigheten kan inte begränsas till en särskild sfär av tillvaron. Inom varje livsområde har kyrkan i uppdrag att dela hoppet om att Gud upprättar det goda livet och skapar helade relationer.

Kyrkans närvaro i det offentliga rummet bärs således både av lag och evangelium där den grundläggande övertygelsen är att Gud kallar de döpta till lärjungaskap, att Ordet befriar människor till tjänst för sin nästa och att kyrkan ska vara en kyrka med andra som tillsammans med dem bidrar till att hålla det offentliga rummet öppet och tillgängligt för alla.

4.6 En evangelisk-luthersk folkkyrka i det offentliga rummet

I *Kyrkan i det offentliga rummet* diskuterar Lutherska världsförbundet kyrkans uppdrag i offentligheten utifrån en allmänluthersk position. För Svenska kyrkans hänseende spelar folkkyrkoidentiteten en central roll. Avgörande för folkkyrkoteologin är att den sätter Guds nåd i centrum. Svenska kyrkan ser sig som en nådesgemenskap snarare än en troendegemenskap. I en troendegemenskap står individens avgörelse i centrum. Där är det människan som mätt upp kyrkans gränser medan den uppgiften i nådesgemenskapen lämnas åt Gud. I en kyrka som samlas kring nåden finns utrymme för människors osäkerhet och tvivel, att Gud tilltalar människor där de är. Kyrkoordningen ger uttryck för denna insikt när den säger att ”Kyrkan har rum för alla, för den sökande och tvivlande likaväl som för den trosvisse, för den som har hunnit kortare likaväl som den som hunnit längre på trons väg.” (kyrkoordningen, sjätte avdelningen, inledningen).

Ytterligare en viktig del av folkkyrkotanken är uppfattningen att gränsöverskridande definierar själva evangeliet. Det innebär att evangeliet om öppenhet är tydligt, men att kyrkans gränser inte behöver vara tydliga. Kyrkans öppenhet har alltså en tydlig grund i tro, bekännelse och lära, nämligen övertygelsen om att evangeliet erbjuds alla människor och att det är kyrkans uppdrag att visa på detta i ord och handling.

Det är också viktigt att ”folk” i folkkyrka inte missförstås som en homogen, essentiellt betingad, grupp utan snarare betyder det invånare, alltså de människor som lever i vårt land. Identiteten som folkkyrka handlar således om att upprätthålla en öppenhet för människor med olika bakgrund och uppfattningar. Till skillnad från föreställningar om folklig särart utgår folkkyrkotanken från en föreställning om att människor ytterst delar samma mänskliga villkor och att Gud vill möta människor där de lever sina liv.

Tanken om gemensamma mänskliga villkor bäddar för kommunikation och möjlighet till förståelse såväl som för det gemensamma arbetet för det goda. Det gäller i kyrkan såväl som i det offentliga rummet. I och med betoningen av det vi delar som människor blir gränserna mellan kyrkligt och världsligt, mellan religiöst och sekulärt inte särskilt framträdande. Men samtidigt krävs respekt för att människor kommer till olika uppfattningar, vilket också innebär respekt för mångfald och olikhet. Detta är en central del i självförståelsen för en folkkyrka som lever i ett samhälle präglad av pluralism.

Den öppenhet som är en del av folkkyrkoidentiteten ger mönster både för hur kyrkan kan vara del av det offentliga rummet och själv gestalta och upprätthålla offentliga rum. Här sker i bästa fall möten över gränser relaterade till både ålder, social och etnisk bakgrund, utbildning eller kön.

Kyrkan behöver försvara människors värde och rätt och genom all verksamhet verka för skapelsens helande. Detta kräver både att påtala orättvisor och brist. Men också att vittna om upprättelse och befrielse, för människor och för jorden. Kyrkan behöver alltså både förkunna lag och förkunna evangelium. Därför kan kyrkans, såsom alla döptas gemenskap, uppdrag förstås som en kallelse att tillsammans med alla människor av god vilja skapa en samhällsgemenskap och ett offentligt rum som präglas av rättvisa och inkludering.

5 Svenska kyrkans närvaro i och bidrag till det offentliga rummet – kännetecknen och principer

Föregående kapitel visade hur lutherska teologiska motiv ger en grund för kyrkans samhällsengagemang. Kyrkan är kallad att bidra till det offentliga samtalet och att tillsammans med andra skapa ett offentligt rum som alla kan delta i.

I detta kapitel undersöks uttrycken och formerna för kyrkans engagemang i det offentliga rummet. Detta sker dels genom en framskrivning av några centrala kännetecknen för ett lutherskt samhällsengagemang, dels genom ett resonemang kring principer som bör styra kyrkans närvaro i det offentliga rummet.

5.1 Kännetecknen på ett lutherskt engagemang i det offentliga rummet

Utifrån Lutherska världsförbundets studiedokument beskrivs här *kännetecknen* på engagemang i det offentliga rummet (public witness) som grundar sig i en luthersk teologisk förståelse. De teologiska dygderna tro, hopp och kärlek utgör grunden för dessa kännetecknen:

- ◆ Tro – mod och klarsynthet
- ◆ Hopp – tålamod och uthållighet
- ◆ Kärlek – solidaritet och egenmakt

Dessa kännetecknen har växt fram ur kyrkornas gemensamma teologiska reflektion och kan i den meningen ses som svar på de frågor och utmaningar som samtiden kontinuerligt formulerar till kyrkan.

Resonemangen från Lutherska världsförbundets dokument utmanar Svenska kyrkans församlingar, pastorat, stift och nationella organ att reflektera kring de aktiviteter och insatser som de genomför och deras närvaro i det offentliga rummet: Hur förhåller de sig till kännetecknen? Hur kan Svenska kyrkans bidrag och närvaro i det offentliga rummet gestalta tro, hopp och kärlek? Vad stärker kyrkan att leva sitt uppdrag med mod och klarsynthet? Hur kan församlingarna gestalta hoppfull gemenskap? Hur kan kyrkan levandegöra solidaritet och egenmakt med dem i samhället som är mest utsatta och med den lidande skapelsen? Det går inte att dra skarpa gränser mellan dessa kännetecknen. De är olika uttrycksformer för det uppdrag som kyrkan har i världen: att tillsammans med andra gestalta ett öppet och rättvist offentligt rum och samhälle. De ger redskap och förutsättningar för kyrkans deltagande i det offentliga rummet, både dess *bidrag* och dess *närvaro* i samhället.

TRO: Mod och klarsynhet

Kyrkans samhällsengagemang utgör ett svar på Guds kärlek till sin skapelse. Jesu dubbla kärleksbud i Lukas 10:27 spelar en avgörande roll i den kristna livstolkningen och är ett centralt element i dess etik: ”Du skall älska Herren, din Gud, av hela ditt hjärta och med hela din själ, och med hela din kraft och med hela ditt förstånd, och din nästa som dig själv.” Kärleksbudet ger impulser att söka efter rättvisa och fred tillsammans med andra. Samtidigt lever människan med begränsningar och feltolkningar. Kyrkan har därav ingen större insikt, kapacitet och auktoritet i engagemanget i det offentliga rummet än andra aktörer. Förståelsen av människans rättfärdiggörelse skapar snarare ödmjukhet och frihet till tjänst på samma gång.

Luthersk teologi rymmer en realistisk syn på tillvaron. Den innebär att inte väja för tillvarons brister men även att se världen utifrån korsets, Kristi, perspektiv och därmed ”underifrån” (Dietrich Bonhoeffer, *Motstånd och underkastelse*). Det betyder att det är de människor som är mest utsatta som formar kyrkans blick på världen. Denna realitet utmanar kyrkan till att se på alla utvecklingar i samhället med frågan: Vad betyder dessa beslut och vägval för de svagaste i samhället? (Heinrich Bedford-Strohm, i *Resisting Exclusion – Global Theological Responses to Populism*) Dopets kallelse som beskrevs ovan kallar de döpta i Kristi efterföljelse och utmanar till att vara världens ljus och salt (Matt 5:14-16).

Dessa tre dimensioner, kärleksbudet, korsets blick underifrån och dopets kallelse till att vara världens ljus utmanar kyrkan till ett svar på evangeliet i form av en kritisk och klarsynt närvaro i och modiga bidrag till det offentliga rummet. För att förverkliga detta uppdrag krävs djupgående teologisk reflektion både i den lokala och regionala kontexten och i ett levande utbyte i den världsvida kyrkan. Detta innefattar teologisk utbildning, kunskaps- och erfarenhetsutbyten med Svenska kyrkans systerkyrkor, andra samfund i de ekumeniska och interreligiösa samarbeten samt med civilsamhälleorganisationer. Att vårda relationer i alla dessa sammanhang är lika avgörande som en saklig omvärldsbevakning i en tid av polarisering, (religiös) fundamentalism och nationalism.

Korsets kärleksbudskap levs både innanför och utanför kyrkans väggar och bidrar på så sätt till det offentliga rummet. Gudstjänster med predikan, liturgi och psalmskatt är platser där detta budskap delas offentligt. Diakonal verksamhet vittnar om detta i sitt jordnära och praktiska engagemang för de som hörs minst i samhället. Det präglar även kyrkans aktiva påverkansarbete i frågor som rör människovärdet och skapelsens helande, som bedrivs tillsammans med andra aktörer i civilsamhället. Där kyrkan vågar med mod och klarsynhet vittna om korsets kärleksbudskap med blicken nerifrån gestaltas tron i ett delat offentligt rum tillsammans med andra.

HOPP: Tålamod och uthållighet

Tron på att Kristus i uppståndelsen har övervunnit döden och öppnat vägen till livet är grunden för det kristna hoppet. Gudsriket är genom Kristus närvarande men samtidigt ligger dess fulla förverkligande bortom vår tillvaro här och nu. Uttrycket ”Redan nu, men ännu inte” beskriver hur Guds rike både är något som ska komma och något som redan är här. Hoppet har därför sin yttersta horisont i Guds framtid. Gudsriket kan inte förverkligas fullt ut i denna värld.

Även denna dimension präglas av det ovan nämnda kärleksbudskapet som har sitt centrum i korset. Guds lidande mitt i världen formar ett hopp som ser det svåra och outhärdliga och ställer det i centrum. Det kristna hoppet är både realistiskt och trotsigt. Hoppet kallar kyrkan bortom både dystopier och utopier. Hopp skiljer sig också väsentligt från positivt tänkande eller optimism, för dessa bygger på pålitliga och

kalkylerbara system. Att vara optimistisk innebär att, utifrån det redan kända, bilda sig en positiv uppfattning om framtiden. Att vara hoppfull betyder att ha tillit till Guds kärlek som en levande kraft i världen trots verklighetens utmaningar och svårigheter.

Dessa två dimensioner, gudsrikesperspektivet och korsets perspektiv på hoppet, stärker kyrkan i sitt uppdrag att fylla det offentliga rummet med hopp, tålamod och uthållighet. För att levandegöra detta hopp behöver kyrkan gestalta gemenskap. Detta sker framför allt i församlingslivet, i gudstjänstens förkunnelse, bön, nattvard och psalmsång. Det sker i körarbete, i barn- och ungdomsgrupper och sorgegrupper där existentiella livsfrågor bearbetas och i många andra sammanhang. Det befriande hoppet växer när möten över gränser möjliggörs. Samtidigt sker det också på gator och torg där kyrkan tillsammans med andra kyrkliga samfund, företrädare för andra religioner och civilsamhällesorganisationer gestaltar hopp genom gemensam handling och uppmärksammande av svåra frågor. Hoppet växer också i den gemenskap som Svenska kyrkan har i internationella ekumeniska relationer och samarbeten. Där delas det svåra över långa distanser, bördor bärs tillsammans och förändring skapas med stöd av varandra. När ensamheten bryts och när de stora svåra frågorna bearbetas gemensamt blir det lättare att agera med tålmodighet och uthållighet i det offentliga rummet och att gestalta hopp i en trasig värld.

KÄRLEK: Solidaritet och egenmakt

Grunden för människovärdesprincipen i den kristna såsom den judiska etiken är idén om att Gud skapar människan till sin avbild (första skapelseberättelse 1Mos 1:27). Varje enskild människas värde är okränkbart och unikt på grund av att hon är människa. Nya testamentet speglar denna grundsyn genom Jesus möten med människor. Han upprättar och befriar den som möter honom oavsett bakgrund eller tillhörighet. Den andra människans ansikte utmanar och uppmanar till medmännisklighet oavsett bakgrund och igenkänning. Det finns ett krav på omsorg om medmänniskan som inte låter sig hejdas av några gränser när det gäller ålder, hälsa och alla andra karakteriseringar vi gör för att skilja människor åt. Varje människas värde ska respekteras och tas omhand. Det är korsets kärleksbudskap och dopets lärjungaskap som skapar ramen för detta.

Solidaritet och egenmakt krävs också i relation till den skadade skapelsen som beskrivs som en levande skapelsegemenskap (Rom 8:19-22). Gud älskar hela sin skapelse och ger människan ett speciellt ansvar för den. Människan beskrivs som medskapare i Guds pågående skapelseverk och samtidigt som ömsesidigt beroende av allt annat skapat. Människan har en inneboende förmåga och handlingskraft att förändra samhället och sitt eget liv. Hon kan därför frimodigt och ansvarsfullt bidra till skapelsens helande. Denna tolkning växer fram ur den lutherska förståelsen av att människan är rättfärdigad av nåd och tron allena.

Dessa olika dimensioner utmanar kyrkan till kärlek i handling, att visa solidaritet och stärka människors egenmakt. De gäller både i relation till människor som lever i särskild utsatthet och till hela skapelsen. Budet att älska vår nästa har inga förbehåll vare sig när det gäller medborgarskap, språk eller religion. (Biskopsbrevet om diakoni). Nästankärleken manifesteras i både ord och handling. Den innefattar arbete för rättvisa och hållbarhet samt utmaningen att älska dem som vi ser som fiender.

Diakonin har i alla tider varit kyrkans uttrycksform för detta levande kärleksbudskap. I Svenska kyrkan har diakonin sin tydliga förankring i församlingslivet och är på så sätt sammanvävd med all annan verksamhet. Dokumentet ”Tillsammans för livet” (Kyrkornas världsråd) betonar att det inte enbart är de konkreta uttrycken för nästankärleken som har sin hemvist i församlingen utan också opinionsbildning för

rättvisa och fred (Kyrkornas världsråd, Tillsammans för livet, punkt 77). Det diakonala arbetet och opinionsbildningen sker med utgångspunkt i gudstjänsten och sakramenten. Församlingens diakonala verksamhet bärs av en levande omvandlande spiritualitet. Det handlar om en spiritualitet som inte drar sig tillbaka till den individuella andligheten utan stärker människor till att bidra till förändring i samhället (punkt 29).

Kyrkan utmanas av det profetiska uppdraget som kräver både urskiljning och eftertanke. Det manar kyrkan till samhällskritik utifrån en analys av kontexten i relation till det teologiska arvet. Grunden för detta uppdrag ligger i den gammaltestamentliga traditionen, där profeterna ilsket ifrågasätter rådande samhälls- och religionsutövningsstrukturer. Deras vrede riktas mot orättvisor som drabbar samhällets svagaste och mest sårbara medlemmar och grundar sig i Guds kärlek till världen. Det är på denna grund som Jesus gestaltar sin profetiska kritik. Kyrkan ifrågasätts och uppmanas att agera med de mest utsatta i centrum. Som kyrka är vi kallade att lyssna till ropen, varifrån de än kommer. På det sättet känner kyrkans samhällsengagemang inga gränser.

5.2 Vägledande principer för kyrkans engagemang i det offentliga rummet

Utifrån Lutherska världsförbundets dokument beskrivs här fem vägledande principer för kyrkans engagemang i det offentliga rummet:

- ◆ Analysera samhällsfrågor utifrån ett delaktighetsperspektiv
- ◆ Skapa tillitsfulla relationer
- ◆ Utmana orättvisor
- ◆ Upptäcka tecken på hopp
- ◆ Stärka människor som lever i utsatthet

Principerna bygger på de ovan beskrivna kännetecknen och tar sikte på de aktiviteter och insatser som Svenska kyrkan genomför i det offentliga rummet. Detta avsnitt följer Lutherska världsförbundets dokumentets struktur, men principerna vävs in i en svenskkyrklig kontext och innefattar exempel från Svenska kyrkans verksamhet från lokalt församlingsengagemang till internationella sammanhang.

Analysera samhällsfrågor utifrån ett delaktighetsperspektiv

Evangelierna ger många exempel på hur Jesus i respekt möter och lyssnar på föraktade, sjuka och drabbade människor. Han utgår inte från samhällets etablerade synsätt utan intar de marginaliserades position (Ett biskopsbrev om diakoni). Det ovan beskrivna anspråket att vara ”kyrka med andra” och korsets kärleksbudskap bekräftar detta.

Främjandet av delaktighet och inkludering i det offentliga rummet kräver en omfattande analys av aktuella samhällsfrågor, där olika aspekter och perspektiv vägs in. Kyrkans analys behöver vara evidensbaserad och utgå från existerande sakkunskap och forskning, men även präglas av ett delaktighetsperspektiv med berörda människors perspektiv i centrum. En maktanalys som tar hänsyn till dess strukturer och säkerställer att även de som ofta är exkluderade, diskriminerade eller marginaliserade får komma till tals är därför central för kyrkans engagemang i det offentliga rummet. Kyrkan behöver ständigt återkomma till frågan: Vad betyder dessa beslut och vägval för de svagaste i samhället?

Likvärdig och fri utbildning är en viktig förutsättning för delaktighet och deltagande i det offentliga samtalet och knyter på ett direkt sätt an till frågan om hur

demokratin kan stärkas och utvecklas. Allas rätt till utbildning lyftes fram av den reformatoriska rörelsen som avgörande både för kyrkans och för samhällets liv. Även idag är utbildning en viktig del av Svenska kyrkans uppdrag i det offentliga rummet. Frågor om teologisk utbildning är också centrala i det globala ekumeniska samarbetet.

Omvärldsbevakning är en integrerad och omistlig del av Svenska kyrkans arbete, oavsett om det handlar om omvärldsanalys i församlingsinstruktioner eller det internationella arbetets löpande bevakning av globala trender och utmaningar. Den omvärldsbevakning som bedrivs av Svenska kyrkan bör på ett särskilt vis utgå från delaktighetsperspektivet.

Delaktighetsperspektivet är också grunden i det som kallas för rättighetsbaserat arbetssätt. Detta arbetssätt utgörs av en uppsättning principer och metoder för utveckling, genomförande och utvärdering av verksamhet och används på flera håll inom Svenska kyrkans internationella och diakonala arbete. Det rättighetsbaserade arbetssättet handlar om att den människa som berörs av en aktivitet eller insats ska ges ett reellt inflytande över utformningen av dessa. Svenska kyrkan eftersträvar att involvera berörda människor i sitt påverkansarbete och stärka och stödja människors egen förmåga att förmedla sina erfarenheter (kyrkostyrelsens plattform om välfärden och Act Svenska kyrkans riktlinjer för policydialog). Människors delaktighet, egenmakt och organisering utgör viktiga nycklar i Svenska kyrkans engagemang i det offentliga rummet.

Skapa tillitsfulla relationer

Kyrkan är kallad att vandra fredens väg och att tillsammans med andra aktörer skapa tillitsfulla och fredliga relationer i samhället, det lokala såväl som det globala. I en tid av splittring och polarisering måste kyrkan vara en öppen och inkluderande plats för ärliga och öppna samtal om utmaningar och de olika verkligheter som människor möter. Kyrkan kan bli en plats för ömsesidighet, helande, förlåtelse, försoning och solidaritet. De fysiska rummen behöver också vara skyddade rum för samtal i förtroende och för människor som söker skydd. Som en aktiv samhällsaktör behöver kyrkan vara delaktig i skapandet och upprätthållandet av ett livskraftigt civilsamhälle som tar gemensamt ansvar för samhället, visar solidaritet med utsatta samt utkräver ansvar från makthavare.

När sociala spänningar leder till splittring och motsättningar är det en särskild utmaning för kyrkan att bygga broar till andra religiösa samfund. Det interreligiösa arbetet kan nämnas här, där Svenska kyrkan genom Sveriges kristna råd deltar i Sveriges interreligiösa råd. Programmet "En värld av grannar – interreligiös praktik för fred" är ett annat, konkret, exempel på brobyggnadsarbete. Syftet med programmet har bland annat varit att främja samexistens, ett humant Europa och ett samhälle där människor värnar om sin nästa och försvarar demokratiska grundvärderingar. I det arbetet har det varit centralt att utveckla och fördjupa relationer samt dela erfarenheter och lärande med olika religiösa samfund och organisationer som arbetar med människor på flykt i Europa, oavsett religiös eller etnisk bakgrund. Programmet tog avstamp i det praktiska arbetet på gräsrotsnivå, med siktet inställt på utökad interreligiös dialog och gemensamma strategier för framtida insatser och lever vidare idag som ett europeiskt nätverk: *A World of Neighbours*. Samverkan har bland skett med Lutherska världsförbundets program *Welcoming the Stranger*.

Ytterligare ett exempel på ett initiativ som tar sikte på betydelsen av tillitsfulla relationer och dess betydelse för det demokratiska offentliga rummet är programmet *Social Hållbarhet – fokus Tillit och Demokrati*. Detta är en stiftsövergripande satsning inom Svenska kyrkan som pågått under fem år. Programmet har genomfört utbildnings-

och kunskapshöjande insatser inom tillit- och demokratifrågor, men även om hot mot demokratin och hur det relaterar till församlingars verksamhet. Inom ramen för nätverkets arbete har flera goda exempel på lokalt demokratistärkande arbete i samverkan med andra aktörer samlats in. Arbetet i den lokala kontexten sker i hög utsträckning i samarbete med andra civilsamhällesaktörer och bidrar till att skapa öppna och inkluderande lokala offentliga rum.

Utmana orättvisor

Kyrkan är kallad att, med mod och klarsynthet, höja sin röst när människors värdighet och mänskliga rättigheter kränks. Evangeliets budskap om upprättelse och befrielse samt korsets kärleksbudskap uppmanar kyrkan att kritisera förtryck och exkludering, var det än uppstår, i kyrkan såväl som i samhället. Kyrkan måste ha mod att både inta ett självkritiskt förhållningssätt och engagera sig i samhällsfrågor och politik. Det handlar om mod att utmana och ifrågasätta politiska beslut och handlingar som exempelvis begränsar de mänskliga rättigheterna, underminerar rättsstatens principer, eller gör avsteg från god förvaltning. Detta är ett uttryck för kyrkans ansvar att levandegöra de teologiska insikterna och gestalta tro genom profetisk diakoni. Kyrkan kan inte leva ett liv vid sidan om den offentliga debatten. Som kristna är vi befriade och kallade att tjäna och älska vår nästa i ord och handling, oavsett bakgrund och avstånd.

Att kyrkan har ett särskilt ansvar att verka för ett rättvist samhälle betonas också i biskopsbrevet om livets början och livets slut. Där formuleras en rättvisepincip som artikulerar ett ansvar att skapa ett samhälle där alla människor ges likvärdiga förutsättningar och möjligheter att leva goda och fullvärdiga liv. Frågan om rättvisa handlar tydligt om samhällssyn och hur samhället bör utformas för att alla människor ska kunna delta fullt ut.

Rättviseperspektivet är viktigt för Svenska kyrkans verksamhet på alla nivåer. I debattartiklar, remissvar och dialog med beslutsfattare och myndigheter i nationella och internationella fora driver Svenska kyrkan frågor om rättvisa och lika möjligheter. Frågan om en rättvis ordning aktualiseras även tydligt i diskussionerna om de åtgärder som krävs utifrån klimatnödläget. Klimaträttvisa och rättvis omställning är perspektiv som Svenska kyrkan särskilt driver i olika fora. Ett exempel på detta är *Färdplan för klimatet* där Svenska kyrkan förbinder sig att vara en modig röst för rättvis omställning med omsorg om hela skapelsen, som i ord och handling tar sitt ansvar lokalt och globalt.

Svenska kyrkans långsiktiga påverkansarbete är ett uttryck för kyrkans kallelse att utmana orättvisor och stå upp för alla människors lika värde och rättigheter. Det handlar om att ta ställning för det som främjar livet och allt skapat och skapa utrymme för den som är nedtystad och ohörd, marginaliserad eller befinner sig i en utsatt situation. Påverkansarbetet utformas utifrån en analys av varje given kontext och tillfälle. I det internationella arbetet driver Svenska kyrkan tillsammans med ACT-alliansen, Lutherska världsförbundet och Kyrkornas världsråd exempelvis frågor om jämställdhet på FN-nivå. I detta fora är det särskilt viktigt att kyrkor tar ställning för kvinnors, flickors och hbtqia+-personers rättigheter, då religion ofta används som argument mot jämställdhet. Kvinnor och flickors egenmakt är en central rättvisefråga och avgörande aspekt av det offentliga rummet som en tillgänglig plats för alla.

Upptäcka tecken på hopp

Kyrkan bidrar genom sin närvaro i det offentliga rummet till att människor upptäcker tecken på hopp och erfar Guds kärlek för världen. Kyrkan har i uppdrag att, genom

själavård, diakonalt arbete och annat samhällsengagemang, låta hoppet skina igenom och visa på nya möjligheter där människor känner sig uppgivna. Hoppet kan befria människor från handlingsförlamning. Att dela det trotsiga hoppet som har sin grund och sin realitet i korset i en brusten värld är därför en viktig aspekt av kyrkans engagemang i det offentliga rummet.

Ett historiskt exempel på hur kyrkor agerat utifrån tanken om att hoppet också måste få vägleda det gemensamma politiska livet finns i deras delaktighet i framtagandet av FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Kyrkornas världsråd deltog aktivt, genom den lutherska teologen Frederick Nolde, i arbetet med att formulera deklARATIONEN. Han bidrog särskilt till avsnittet om religions- och övertygelsefrihet (WCC, Voices of Faith at the United Nations). I kontexten av en värld som på kort tid drabbats av två världsomfattande krig framstår visionen om att världens länder skulle kunna enas om en internationell rättslig standard som erkänner människors värde och rätt som verkligt hoppfull.

Klimatnödläget aktualiserar på ett tydligt sätt frågor om hoppets plats i och betydelse för det offentliga rummet. Svenska kyrkan har, liksom sina systerkyrkor och andra religiösa samfund, särskilt lyft fram frågan om krisens existentiella dimensioner. Här ger evighetsperspektivet en viktig impuls – det ger den uthållighet och det mod som krävs för allt arbete för klimatet och en helad skapelse. I kyrkans liturgi, riter, sånger, böner och förkunnelse finns språk, kraft och inspiration till att göra såväl nödvändiga livsstilsförändringar som till att påverka samhället. Tillsammans med sakkunskap ger det trotsiga hoppet vägar framåt (Ett biskopsbrev om klimatet). Att vara del av den världsvida kyrkan och det stora globala ekumeniska engagemanget för klimaträttvisa ger också särskilt hopp och kraft.

De stora utmaningar som möter i samtiden, till exempel klimatkrisen, krig och demokratins globala tillbakagång, innebär en särskild utmaning för den uppväxande generationen. Det är deras framtid som sätts på spel och många unga upplever därför stark oro. Inom Svenska kyrkan har metoder utvecklats med syfte att stärka livsmod och upplevelsen av livets meningsfullhet hos unga. Dessa metoder, exempelvis *Meningen med mig*, stödjer ungdomar att hantera livets utmaningar och syftar till att ge en känsla av sammanhang och mening. Församlingarnas ungdomsarbete är viktiga arenor både för existentiella samtal och gemenskap. Församlingarna spelar därför en viktig roll för unga människors delaktighet, gemenskap och egenmakt.

Stärka människor som lever i utsatthet

I mötet med människor som lever i utsatthet delar kyrkan smärta och sorg, glädje och frigörelse. Den har i uppdrag att ge kraft och livsmod. För det behöver hon ständigt söka nya sätt att stärka människor som lever i utsatthet. Detta gestaltas bland annat i det diakonala arbetet, som är ett uttryck för kristen tro genom kärlek, omsorg och solidaritet med medmänniskor och med hela skapelsen. Omsorgen om medmänniskor och ansvaret att stå upp för människovärdet och mänsklig värdighet är en konstant angelägenhet (Ett biskopsbrev om diakoni). Detta ansvar är allmängiltigt, men kyrkans svar på människors utsatthet måste anpassas efter olika situationer och kontexter. Ansvaret för medmänniskan innefattar också behovet av att rikta uppmärksamhet mot olika typer av maktstrukturer som kan vidmakthålla grupperns utsatthet (Ett biskopsbrev om livets början och livets slut).

Diakonin gestaltas både lokalt, regionalt, på en nationell nivå och i internationella ekumeniska samarbeten. Nära och långt ifrån är oupplösligt förbundna med varandra. Det handlar om att i Jesu efterföljd gå över gränser – inte bara mellan nationer och

världsdelar utan även de gränser som etnicitet, tro, kön och ekonomi sätter (Biskopsbrevet om diakoni sidan 14).

Många församlingar möter och bistår människor som lever i ekonomisk utsatthet. Svenska kyrkans verksamhet innefattar alltifrån direkta akutinsatser såsom soppkök och matkassar, men också långsiktiga insatser såsom samarbeten med kommunen för integrering och arbete. Erfarenheter och kunskap från församlingarnas verksamhet inom dessa områden ligger också till grund för Svenska kyrkans påverkansarbete om rättvisefrågor i samhället.

Ett annat exempel på hur Svenska kyrkan arbetar för att stärka människor som lever i utsatthet är den aktiva och väletablerade verksamheten inom området migration och integration. Det tar gestalt genom att Svenska kyrkan i sitt internationella arbete ger stöd till människor på flykt, men också genom att församlingarna har verksamhet för människor som är nya i landet men även genom påverkansarbete på olika nivåer för en rättssäker asylprövning, att människor får en bra start i Sverige och ett samhälle som håller samman. Grunden för detta arbete är den ovan beskrivna övertygelsen om att varje människa är skapad till Guds avbild och kallelsen att kärleksfullt tjäna nästan.

Diakoni är också en del av kyrkans världsvida och gränsöverskridande uppdrag. Svenska kyrkan arbetar internationellt tillsammans med andra kyrkor och organisationer för alla människors lika värde och rättigheter. Arbetet genomförs i stor utsträckning av lokala systerkyrkor och samarbetsorganisationer inom ramen för Act Svenska kyrkans verksamhet. Det handlar exempelvis om att tillhandahålla mat, vatten och skydd när katastrofen inträffar, utbildningar i hållbart jordbruk, arbete mot könsstympling och könsrelaterat våld samt sjukvård för utsatta och diskriminerade grupper i samhället. Att stötta människors kamp för rättvisa och egenmakt är centralt i det arbetet.

6 Konsekvenser för Svenska kyrkans liv

Svenska kyrkan är kallad att bidra till det offentliga samtalet och att tillsammans med andra skapa ett offentligt rum som alla kan delta i. I Svenska kyrkans självförståelse ingår att kyrkan är kallad och utsänd att vara delaktig i att förändra världen och att med mod och klarsynthet påtala orättvisor och kränkningar av de mänskliga rättigheterna. I detta har Svenska kyrkan dialogen som metod och förhållningssätt, och respekterar demokratins grundprinciper i samhällsengagemang och påverkansarbete.

I dagens samhälle möter vi tydliga utmaningar mot demokratin samtidigt som alla samhällen står inför den kollektiva utmaning som klimatnödläget utgör. Svenska kyrkan behöver därför fortsätta det goda arbete som pågår runt om i vårt land och i de ekumeniska och globala samarbetena. Svenska kyrkan bidrar till processer och samarbeten på olika nivåer i samhället och utgår i detta från alla människors och skapelsens värde och rätt. Svenska kyrkans närvaro i det offentliga rummet gestaltas genom offentliga gudstjänster, deltagande av kyrkliga företrädare i offentliga samtal och debatter, genom remissvar och upprop för politik som lyfter de mest utsatta, genom olika diakonala handlingar som syftar till att försvara människovärdet likväl som genom att församlingar är mötesplatser för ömsesidigt lärande och folkbildning. Sammantaget vill Svenska kyrkan, genom sina församlingar, stift och den nationella nivån, bidra till att skapa och upprätthålla ett offentligt rum som präglas av rättvisa och inkludering.

Ett sådant engagemang präglas av att en analys av samhällsutmaningar görs tillsammans med andra aktörer, att tillitsfulla relationer främjas, orättvisor utmanas,

tecken av hopp identifieras och livsvillkor förbättras för och tillsammans med människor som lever i utsatthet.

Kyrkomötet beslutar, utifrån den omvärldsbeskrivning och de teologiska resonemang som förts fram i skrivelsen, att uttala följande:

1. Svenska kyrkans engagemang i det offentliga rummet utgör en väsentlig del av kyrkans sändning till världen (mission) för skapelsens helande.
2. Svenska kyrkan har ett ansvar att verka för ett öppet, inkluderande och rättvist offentligt rum för alla och bidra till det demokratiska samhällets upprätthållande och utveckling.
3. Svenska kyrkan konstaterar att trossamfund och civilsamhällesorganisationer spelar en nyckelroll för ett öppet och rättvist samhälle.
4. Svenska kyrkans rum ska präglas av rättvisa, inkludering och öppenhet. Detta innefattar både utrymme för öppna och respektfulla samtal, men också fysiska rum som ger trygghet och skydd.
5. Svenska kyrkan bidrar till det offentliga rummet genom att sätta fokus på alla människors lika värde och värdighet, rättvisa och delaktighet. De demokratiska fri- och rättigheterna är centrala utgångspunkter i strävan efter fred och rättvisa.
6. Svenska kyrkans deltagande i det offentliga rummet ska präglas av mod och klarsynthet, tålmod och uthållighet, samt solidaritet och egenmakt. Det ska bland annat innefatta:
 - a) analys av samhällsutmaningar utifrån ett delaktighetsperspektiv
 - b) främjande av tillitsfulla relationer
 - c) utmanande av orättvisor
 - d) upptäckande av hoppets tecken
 - e) förbättrade livsvillkor för och tillsammans med människor i utsatthet.

Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll

Utdrag ur protokoll fört vid kyrkostyrelsens sammanträde den 13 juni 2024.

Närvarande: Martin Modéus, ordförande, ledamöterna Wanja Lundby-Wedin, Daniel Tisell, Amanda Carlshamre, Jesper Eneroth, Nils Gårder, Berth Löndahl, Olle Reichenberg, Elisabeth Rydström, Erik Sjöstrand, Anna Sundberg och Margareta Winberg samt tjänstgörande ersättarna Johannes Fransson, Sofija Lazic Pedersen och Linda Sjö.

Föredragande: Gunnar Myrberg

Kyrkostyrelsen beslutade i enlighet med arbetsutskottets förslag

att till kyrkomötet lämna skrivelsen 2024:6 Tematiskt kyrkomöte 2024 – Kyrkan i det offentliga rummet.

Reservation

Berth Löndahl reserverade sig mot kyrkostyrelsens beslut vad gäller förslaget till kyrkomötets uttalande och dess första punkt samt utvecklade reservationen:

Kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut, att kyrkomötet ska besluta ”att uttala följande” är på många sätt bra. Dock är den i huvudsak inriktad på en helt inomvärldslig syn på kyrkans uppdrag.

I kyrkoordningen heter det i Första avdelningens inledning: ”Kyrkans centrum och livskälla är Jesus Kristus och evangeliet om honom. Evangeliet leder människan till gemenskap med Gud, som är hennes ursprung och mål.” Och i inledningen till Andra avdelningen står det: ”Syftet är att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas.”

I förslaget till kyrkomötesbeslut nämns ingenting av detta yttersta syfte med att vara kyrka och församling i det offentliga rummet. Kyrkans uppdrag i det offentliga rummet kan inte vara annat än syftet med församlingens grundläggande uppgift – ”att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro ...”.

Jag reserverar mig därför till kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut vad gäller uttalandets punkt 1. Jag menar att denna punkt bör ha någon av följande två alternativa lydelse eller möjligen någon likartad:

Förslag 1:

Svenska kyrkans engagemang i det offentliga rummet utgör en väsentlig del av kyrkans sändning till världen (mission) för skapelsens helande. Det avgörande syftet med hennes närvaro i det offentliga rummet utgår från att ”Kyrkans centrum och livskälla är Jesus Kristus och evangeliet om honom”.

Förslag 2:

Svenska kyrkans engagemang i det offentliga rummet utgör en väsentlig del av kyrkans sändning till världen (mission) för skapelsens helande. Hennes närvaro i det offentliga rummet syftar främst till ”att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas”.

Anna Sundberg anslöt sig till reservationen.